

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
ANTONIO TIZZANO
föredraget den 18 november 2004¹

Innehållsförteckning

I — Tillämpliga bestämmelser	I - 1469
A — Internationella avtal	I - 1469
B — Gemenskapslagstiftningen	I - 1471
II — Bakgrund och förfarande	I - 1475
III — Rättslig bedömning	I - 1478
A — Den första, den tredje och den fjärde frågan	I - 1478
1. Inledning	I - 1478
2. Gemenskapens rättspraxis om verkningarna av WTO:s regler	I - 1478
a) Domen i målet Portugal mot rådet	I - 1479
b) Domen i målet Nederländerna mot Europaparlamentet och rådet	I - 1481
3. Frågan om DSB-utslagens verkningar	I - 1482
a) DSU-systemet	I - 1482
b) Målet Biret. Inledning	I - 1485
c) Generaladvokaten Albers förslag till avgörande	I - 1486
d) Domstolens dom	I - 1488
e) Tillämpning på förevarande fall	I - 1489
4. Antagandet att det föreligger "särskilda situationer". "Undantaget för en särskild förpliktelse"	I - 1490
a) Inledning	I - 1490

1 — Originalspråk: italienska.

b) Tidigare rättsfall	I - 1491
c) Beslutet i målet OGT	I - 1492
d) Kritiska anmärkningar	I - 1493
e) Sammanfattande överbåganden	I - 1495
B — Den andra frågan	I - 1496
IV — Förslag till avgörande	I - 1497

1. I förevarande fall har belgiska Raad van State begärt att domstolen på nytt skall uttala sig om huruvida gemenskapslagstiftningen om bananimport är förenlig med de skyldigheter som åligger gemenskapen i dess egenskap av medlem i Världshandelsorganisationen (nedan kallad WTO). Det förevarande fallets egenart ligger i att den ifrågavarande gemenskapslagstiftningen, som införts efter det att WTO:s tvistlösningsorgan (nedan kallat DSB, efter den engelska beteckningen av organet Dispute Settlement Body) fastställt att den gällande ordningen var oförenlig med WTO:s regler, i sin tur av detta organ har förklarats vara oförenlig med dess regler.

i första hand skall undersökas för detta mål. Det ingår som bilaga 1A till Avtalet om upprättande av WTO, vilket godkändes på gemenskapens vägnar — vad beträffar frågor som omfattas av dess behörighet — genom rådets beslut 94/800/EG av den 22 december 1994.²

I — Tillämpliga bestämmelser

A — *Internationella avtal*

2. Allmänna tull- och handelsavtalet (nedan kallat GATT) är det rättsliga instrument som

3. I artikel I.1 i GATT har den så kallade allmänna behandlingen som mest gynnad nation slagits fast. I denna artikel föreskrivs särskilt att "[i] fråga om tullar och avgifter av varje slag, utgående å eller i samband med import eller export eller å internationell överföring av betalningar för import eller export ... skall varje fördel, förmån, frihet eller rättighet, som av någon avtalsslutande part medges för någon vara, härrörande från eller destinerad till något annat land, omedelbart och ovillkorligt medgivas för vara av samma slag, härrörande från eller

2 — EGT L 336, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 38, s. 3.

destinerad till alla andra avtalsslutande parter områden ...”³

b) i fall då kontingenter icke kunna fastställas, må restriktionerna tillämpas medelst importlicenser eller importtillstånd utan kontingentering,

4. I artikel 13 avseende icke-diskriminerande tillämpning av kvantitativa restriktioner har följande slagits fast:

”1. Förbud eller restriktioner må icke av avtalsslutande part tillämpas å import av en vara, härrörande från annan parts område ... med mindre importen av samma varuslag från alla övriga länder ... på liknande sätt förbjudes eller begränsas.

c) avtalsslutande parter skola icke, utom vid handhavande av kontingenter fördelade i enlighet med bestämmelserna i punkt d) av detta moment, kräva, att importlicenser eller importtillstånd skola utnyttjas för import av varan i fråga från visst land eller viss inköpskälla,

2. Vid tillämpning av importrestriktioner på en vara skola de avtalsslutande parterna eftersträva en fördelning av handeln med denna vara, vilken så nära som möjligt motsvarar de andelar, som de olika parterna kunde väntas uppnå i frånvaro av dessa restriktioner, och skola för detta ändamål iakttaga följande bestämmelser:

a) då så är görligt, skola kontingenter, representerande totala beloppet av den tillåtna importen, fastställas (vare sig med fördelning bland leverantör[s]länder eller ej)
....

d) i fall då en kontingent fördelas mellan leverantör[s]länder, må den part, som tillämpar restriktionerna, söka nå överenskomelse beträffande fördelningen av andelarna av kontingenten med alla andra parter, som ha ett väsentligt intresse av att leverera varan i fråga. I fall där denna metod icke rimligen kan tillämpas, skall parten i fråga tilldela de parter, som ha ett väsentligt intresse av att leverera varan, andelar av sammanlagda kvantiteten eller värdet av importen av varan, grundade på de proportioner, i vilka varan levererats av dessa parter under en tidigare representativ period, med vederbörlig hänsyn tagen till alla särskilda omständigheter, som ha kunnat eller kunna påverka handeln med varan i fråga ...

³ — Inofficiell översättning.

5. Bestämmelserna i denna artikel skola äga tillämpning på tullkontingenter, som införs eller bibehållas av avtalsslutande part, ...".⁴

Båda parter bekräftar på nytt sin vilja att bedriva handel i enlighet med detta avtal."

5. Det skall här, förutom om GATT, erinras om Ramavtalet om samarbete mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Cartagenaavtalets medlemsstater,⁵ som undertecknades i Köpenhamn den 23 april 1993 (nedan kallat avtalet mellan EG och Cartagenaavtalets medlemsstater) och som godkändes på gemenskapens vägnar genom rådets beslut 98/278/EG den 7 april 1998.⁶

7. För detta ändamål har dessutom, såsom skall framgå, även överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning (nedan kallad DSU, en förkortning av det engelska namnet på överenskommelsen Dispute Settlement Understanding)⁷ betydelse. Denna kommer dock att tas upp i det följande (se nedan punkt 46 och följande punkter).

B — Gemenskapslagstiftningen

6. Den bestämmelse som är av betydelse i förevarande fall anges i artikel 4 i avtalet, med följande lydelse:

"De avtalsslutande parterna skall i sina handelsförbindelser bevilja varandra behandling som mest gynnad nation i enlighet med bestämmelserna i Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT).

8. Vid undersökningen av gemenskapslagstiftningen erinrar jag först och främst om att gemenskapen genom rådets förordning (EEG) nr 404/93 av den 13 februari 1993 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer⁸ (nedan kallad förordning nr 404/93) har inrättat ett gemensamt system för handeln med tredje land som ersätter tidigare olika nationella system. Detta system har prövats i ett tvistlösningsförfarande inom ramen för WTO, efter kritik från vissa tredje länder. Genom beslut av den 25 september 1997 har DSB antagit en rapport från WTO:s överprövningsorgan enligt vilken det fastslås att systemet är

4 — Inofficiell översättning.

5 — Det är fråga om följande länder Republiken Bolivia, Republiken Colombia, Republiken Ecuador, Republiken Peru och Republiken Venezuela.

6 — EGT L 127, s. 10. Texten till avtalet återges på sidan 11 och följande sidor.

7 — Bilaga 2 till avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen (EGT L 336, s. 234; svensk specialutgåva, område 11, volym 38, s. 236).

8 — EGT L 47, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 48, s. 129.

oförenligt med artiklarna I:1 och XIII i GATT.⁹

9. Till följd av detta beslut har rådet antagit förordning (EG) nr 1637/98 av den 20 juli 1998 om ändring av förordning nr 404/93 (nedan kallad förordning nr 1637/98)¹⁰. Enligt artikel 2 i denna skall det nya systemet (nedan kallad förordning nr 404/93 i ändrad lydelse) tillämpas från och med den 1 januari 1999.

10. I förordning nr 404/93 i ändrad lydelse har den uppdelning som kännetecknade det föregående systemet bibehållits. Uppdelningen avser tre olika kategorier av bananer som skall importeras. I artikel 16 föreskrivs särskilt följande:

"I denna avdelning används följande beteckningar med den betydelse som här anges:

1) [T]raditionell import från AVS-stater: import till gemenskapen av bananer som har ursprung i de stater som förtecknas i bilagan¹¹, upp till 857 700 ton (nettovikt) per år. Sådana bananer skall benämnas traditionella AVS-bananer.

2) [I]cke-traditionell import från AVS-stater: import till gemenskapen av bananer som har ursprung i AVS-stater men som inte omfattas av definitionen under punkt 1. Sådana bananer skall benämnas icke-traditionella AVS-bananer.

3) [I]mport från andra tredje stater än AVS-staterna: import till gemenskapen av bananer med ursprung i andra tredje stater än AVS-staterna. Sådana bananer skall benämnas bananer från tredje stat."

11. Enligt artikel 17 får "bananer endast importeras till gemenskapen mot uppvisande av en importlicens vilken skall utfärdas av medlemsstaterna till den som begär detta ..., dock med förbehåll för de särskilda tillämpningsföreskrifterna till artiklarna 18 och 19".

12. I artikel 18.1–3 föreskrivs att en tullkvot på 2,2 miljoner ton (nettovikt), kompletterad med en tullkvot på 353 000 ton (nettovikt), skall öppnas för bananimport från tredje stat och av icke-traditionella AVS-bananer. Bananimport från tredje stat inom ramen för denna tullkvot skall beläggas med en tull på 75 ecu per ton medan import av icke traditionella AVS-bananer inte skall beläggas med någon

9 — Rapport WT/DS27/AB/R — European Communities — Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas, av den 9 september 1997, som är tillgänglig på WTO:s webbplats, www.wto.org.

10 — EGT L 210, s. 28.

11 — I denna bilaga har det fastställts en förteckning över tolv länder vilka är leverantörer av traditionella AVS-bananer och vilka förbehållits en årlig kvot på 857 700 ton, utan att de högsta individuella kvoterna tilldelats varje land.

tull. Även importen av traditionella AVS-bananer är befriad från tull.

13. I artikel 18.4 tilläggs att om det inte finns någon rimlig möjlighet att nå en överenskommelse med alla de avtalsslutande parter inom WTO som har ett väsentligt intresse av att leverera bananer, kan kommissionen fördela de ovannämnda tullkvoterna, och den traditionella AVS-kvantiteten, mellan de stater som har ett väsentligt intresse av att leverera bananer till gemenskapen.

14. I artikel 19 föreskrivs att förvaltningen av importen skall ske i enlighet med "en metod som grundar sig på beaktande av traditionella handelsmönster (enligt metoden "traditionella aktörer/nya aktörer").

15. Enligt artikel 20 i förordning nr 404/93 i ändrad lydelse gavs kommissionen i uppdrag att genomföra det nya systemet och den har därefter antagit förordning (EG) nr 2362 av den 28 oktober 1998 om tillämpningsföreskrifter till rådets förordning nr 404/93 rörande ordningen för bananimport till gemenskapen (nedan kallad förordning nr 2362/98)¹².

16. I förordning nr 2362/98 föreskrivs, i enlighet med artikel 19 i förordning nr 404/93 i ändrad lydelse, att importörer skall delas upp mellan "traditionella aktörer" och "nya aktörer", bland annat på grundval av huruvida bananimporten till gemenskapen under en referensperiod uppnår en minsta kvantitet eller inte.

17. I artikel 4 föreskrivs särskilt att varje traditionell aktör "för varje år för samtliga de ursprungsländer som anges i bilaga I [skall] tilldelas en fast referenskvantitet som fastställs på grundval av såväl de kvantiteter bananer som aktören rent faktiskt har importerat under referensperioden" som "[f]ör kvantiteter som skall importeras under 1999, inom ramen för tullkvoterna och kvantiteten traditionella AVS-bananer, skall ... utgöras av åren 1994, 1995 och 1996".

18. I artikel 5.2 tilläggs att "[v]arje [traditionell] aktör för att få sin referenskvantitet fastställd, före den 1 juli [skall] underrätta de behöriga myndigheterna om ... [d]e totala kvantiteter bananer som han rent faktiskt har importerat från de länder som anges i bilaga I under vart och ett av åren under referensperioden" och därvid bifoga vissa stödjande handlingar.

¹² — EGT L 293, s. 32.

19. I artikel 17 föreskrivs vad beträffar formerna för utfärdande av importlicenser följande:

”Om de kvantiteter som omfattas av ansökningar om importlicenser för ett kvartal för ett land eller flera länder som anges i bilaga I, väsentligt överstiger den vägledande kvantiteten som eventuellt fastställs enligt artikel 14, eller överstiger de tillgängliga kvantiteterna, skall det fastställas en procentsats för nedsättning av de ansökta kvantiteterna.”

20. I artikel 18.1 föreskrivs att ”[n]är det för ett eller flera ursprungsområden fastställs en procentsats för nedsättning genom tillämpning av artikel 17 kan den aktör som lämnat in en ansökan om importlicens för det ursprungsområdet eller de ursprungsområdena för en kvantitet som är lika stor eller mindre än den kvantitet i ansökan som inte tilldelats lämna in en eller flera nya ansökningar för ursprungsområden för vilka kommissionen har offentliggjort de tillgängliga kvantiteterna”. Enligt artikel 18.2 skall kommissionen ”utan dröjsmål fastställa de kvantiteter för vilka importlicenser får utfärdas för de berörda ursprungsområdena”.

21. I artikel 29 tilläggs att ”[o]m kvantiteterna i ansökningarna om importlicens för det första kvartalet 1999, för ett eller flera av de ursprungsländer som anges i bilaga I,

överstiger 26 [procent] av de kvantiteter som anges i den bilagan, skall kommissionen fastställa en nedsättningsprocentsats som gäller alla ansökningar som omfattar det eller de berörda ursprungsländerna”.

22. Med tillämpning av denna bestämmelse fastställs i artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 2806/98 av den 23 december 1998 om utfärdande av importlicenser för bananer enligt tullkvoterna och traditionella AVS-bananer för första kvartalet 1999 och inlämnande av nya ansökningar¹³ (nedan kallad förordning nr 2806/98) nedsättningskoefficienter i fråga om ansökningar som avser bananer med ursprung i Colombia, Costa Rica och Ecuador.

23. I förordning nr 2806/98 har dessutom, med stöd av artikel 18.2 i förordning nr 2362/98, de kvantiteter fastställts för vilka det fortfarande var möjligt att lämna in ansökningar om importlicenser för det första kvartalet 1999. Dessa ansökningar omfattas av kommissionens förordning (EG) nr 102/1999 av den 15 januari 1999 om utfärdande av importlicenser för bananer enligt tullkvoterna och för traditionella AVS-bananer för första kvartalet 1999 (andra perioden) (nedan kallad förordning nr 102/1999)¹⁴, i vilken det fastställs vissa procentsatser för nedsättning i enlighet med ursprungsland.

13 — EGT L 349, s. 32.

14 — EGT L 11, s. 16.

24. För det andra kvartalet 1999 anges bestämmelserna för ansökningarna i kommissionens förordning (EG) nr 608/1999 av den 19 mars 1999 om utfärdande av importlicenser för andra kvartalet 1999 för bananer enligt tullkvoterna och kvoterna för traditionella AVS-bananer och inlämnande av nya ansökningar (nedan kallad förordning nr 608/1999)¹⁵, i vilken det föreskrivs vissa procentsatser för nedsättning beroende på ursprungsland.

25. Ecuador var missnöjt med dessa förändringar och hänsköt ärendet ännu en gång till WTO, som således inom ramen för sitt system för tvistlösning tillsatte en speciell grupp för att undersöka fallet.

26. Gruppen konstaterade efter slutfört arbete att det nya systemet enligt förordning nr 1637/98 fortfarande innebar ett åsidosättande av artiklarna I:1 och XIII i GATT¹⁶. DSB antog denna rapport den 6 maj 1999. Det gemenskapsrättsliga systemet har blivit föremål för ytterligare förändringar, däribland antagandet av rådets förordning (EG) nr 216/2001 av den 29 januari 2001 om ändring av förordning (EEG) nr 404/93 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer¹⁷. Jag påpekar för övrigt att denna förordning av tidsmässiga skäl (*ratione temporis*) inte är relevant för det aktuella fallet.

15 — EGT L 75, s. 18.

16 — Rapport WT/DS27/RW/ECU, European Communities — Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas, av den 12 april 1999, som är tillgänglig på WTO:s webbplats, www.wto.org.

17 — EGT L 31, s. 2.

II — Bakgrund och förfarande

27. NV Firma Leon Van Parys (nedan kallad Van Parys), som är etablerat i Belgien, har importerat bananer från Ecuador till gemenskapen i mer än tjugo år.

28. Den 14 december 1998 ansökte Van Parys hos den behöriga myndigheten i Belgien, det vill säga Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (nedan kallad BIRB), om importlicenser avseende första kvartalet 1999 för 26 685 935 kilo bananer från Ecuador. BIRB beviljade licenserna för den mängd som framgick efter det att den i förordning nr 2806/98 fastställda nedsättningskoefficienten på 0,7080 hade tillämpats på den begärda kvantiteten.

29. Den 8 januari 1999 ingav Van Parys i enlighet med artikel 18 i förordning nr 2362/98 (se ovan, punkt 20) tre nya ansökningar om licenser för bananimport från Panama och från andra länder, för en total vikt som inte översteg skillnaden mellan vad som tidigare begärts och vad som faktiskt erhållits efter nedsättningen. De procentsatser för nedsättning som föreskrivs i de ovannämnda gemenskapsförordningarna, särskilt i förordning nr 102/1999, tillämpades även på dessa ansökningar.

30. Den 5 mars 1999 ingav Van Parys slutligen en ytterligare ansökan i syfte att erhålla importlicenser för 35 224 757 kilo bananer från Ecuador. BIRB tillämpade den i förordning nr 608/1999 fastställda nedsättningskoefficienten på 0,5934, och beviljade licenser enbart för det belopp som beräknats på detta sätt.

31. Den 23 februari respektive den 21 maj 1999 ingav Van Parys således två ansökningar till Raad van State med talan mot BIRB:s beslut att vägra importlicenser för de begärda kvantiteterna. I dessa ansökningar yrkade Van Parys ogiltigförklaring av de överklagade besluten på den grunden att de förordningar som reglerar importen till gemenskapen och på vilka de överklagade besluten grundats är rättsstridiga eftersom de strider mot WTO:s regler.

32. Med hänsyn till att giltigheten av gemenskapsrättsakter ifrågasatts genom tvisten beslöt Raad van State, genom beslut av den 7 oktober 2002, att vilandeförklara målet och att till domstolen ställa följande fyra frågor:

"1. Innebär rådets förordning (EEG) nr 404/93 av den 13 februari 1993 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer, i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 1637/98 av den 20 juli 1998, kommissionens förordning (EG) nr 2362/98 av den 28 oktober 1998 om tillämpningsföreskrifter till rådets förordning

(EEG) nr 404/93 rörande ordningen för import av bananer till gemenskapen, kommissionens förordning (EG) nr 2806/98 av den 23 december 1998 om utfärdande av importlicenser för bananer enligt tullkvoterna och traditionella AVS-bananer för första kvartalet 1999 och inlämnande av nya ansökningar, kommissionens förordning (EG) nr 102/99 av den 15 januari 1999 om utfärdande av importlicenser för bananer enligt tullkvoterna och för traditionella AVS-bananer för första kvartalet 1999 (andra perioden) och kommissionens förordning (EG) nr 608/1999 av den 19 mars 1999 om utfärdande av importlicenser för andra kvartalet 1999 för bananer enligt tullkvoterna och kvoterna för traditionella AVS-bananer och inlämnande av nya ansökningar ett åsidosättande av artikel I, artikel XIII:1 och artikel XIII:2 d i GATT 1994, var för sig eller tillsammans, eftersom de

— inför en gemensam kvot på högs. 857 700 kilo bananer ("traditionella AVS-bananer") till förmån för tolv länder som anges i bilagan till förordning nr 1637/98 och vidare, eftersom den kvoten inte överensstämmer med en fördelning av handeln som motsvarar en handel utan restriktioner i det att den ingår i det system som har införts

genom förordning nr 1637/98 där bananimporten regleras enbart på grundval av en tullkvot,

enligt GATT 1994 och eftersom den har missbrukat rättsliga förfaranden och inte har beaktat resultatet av ett internationellt tvistlösningsförfarande såtillvida som den, trots förklaringar som gjordes vid tidpunkten för antagandet av förordning nr 1637/98, inte har upprättat ett system enligt vilket importlicenser för bananer utfärdas till 'äkt importörer'?

- inför en tullkvot för en total kvantitet på 2 535 000 ton för tredje länder och för icke traditionella AVS-bananer och sedan fördelar den tullkvoten proportionellt på grundval av en icke representativ period, eftersom bananimporten under perioden 1994–1996 redan omfattades av begränsningar?

2. Innebär de förordningar som avses i punkt 1 ett åsidosättande av artikel 4 i ramavtalet av den 23 april 1993 om samarbete mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Cartagenaavtalets medlemsstater, eftersom Europeiska gemenskapen genom det avtalet förband sig att låta sina handelsförbindelser med Ecuador regleras av bestämmelserna i GATT och att bevilja det landet behandling som mest gynnad nation?

4. Har kommissionen överskridit sina befogenheter enligt rådets förordning nr 404/93, i dess lydelse enligt förordning nr 1637/98, genom att anta tullkvoterna för bananimport i strid med de förpliktelser som åligger gemenskapen enligt GATT 1994 och GATS [Allmänna tjänstehandelsavtalet] eller som, på grund av dess uttalade avsikt att anpassa systemet för bananimport till gemenskapen till de tillämpliga WTO-avtalen, i förekommande fall måste beaktas som en positiv rättsregel som skall integreras i gemenskapsrätten?"

3. Strider de förordningar som avses i punkt 1 mot principen om skydd för berättigade förväntningar och principen om tro och heder i folkrätten och i internationell sedvanerätt, eftersom kommissionen inte har uppfyllt de förpliktelser som åligger gemenskapen

33. I målet vid domstolen har sökanden och svaranden i målet vid den nationella domstolen, rådet och kommissionen ingivit skriftliga yttranden. Desamma deltog dessutom, med undantag av BIRB, i den förhandling som hölls den 21 september 2004.

III — Rättslig bedömning

A — Den första, den tredje och den fjärde frågan

1. Inledning

34. Jag anser att det är lämpligt att undersöka den första, den tredje och den fjärde frågan tillsammans, eftersom omständigheterna i förevarande fall gör att dessa frågor hör samman. Vid en bedömning av om WTO:s regler har åsidosatts kan det nämligen inte bortses från att de behöriga organen i denna organisation har antagit två beslut i saken och att gemenskapslagstiftaren har reagerat på det första av dessa. Det som är av intresse här är huruvida det gemenskapsrättsliga systemet för bananimport i sin helhet är förenligt med nämnda regler, bortsett från vilken institution som i verkligheten är ansvarig för de bestämmelser i detta system som eventuellt är oförenliga med reglerna.

35. Jag föreslår följaktligen att den första, den tredje och den fjärde frågan skall slås samman och omformuleras i följande ordalag:

Skall ur gemenskapsrättslig synpunkt en rättsakt, som antagits av Europeiska unionens råd och kommission enligt deras

respektive behörigheter, anses vara rättsstridig i det fall då DSB i ett utslag har slagit fast att ett tidigare gemenskapsrättsligt system för bananimport är oförenligt med WTO:s regler och gemenskapen har antagit en ny rättsakt i syfte att efterkomma DSB-utslaget, och DSB har funnit att även det nya systemet är oförenligt med nämnda regler.

2. Gemenskapens rättspraxis om verkningarna av WTO:s regler

36. Domstolen har som bekant många gånger avgjort frågan om vilka verkningar som WTO:s och GATT:s regler skall tillerkännas i gemenskapens rättsordning. Enligt kommissionen, rådet och BIRB framgår det tydligt av denna rättspraxis att de aktuella frågorna skall besvaras negativt. Van Parys slutsats är däremot den motsatta. Företaget anser att de ovannämnda frågorna på grund av omständigheterna i förevarande fall skall besvaras jakande.

37. Enligt min mening skall det därför inledningsvis i korthet erinras om denna rättspraxis och dess följder, och därefter bedömas vilka följdverkningarna eventuellt kan bli mot bakgrund av det aktuella fallets otvivelaktigt specifika karaktär.

a) Domen i målet Portugal mot rådet

38. Utan att uppehålla mig vid de domar som avkunnats innan WTO upprättades skall jag först erinra om domen i det välkända målet Portugal mot rådet,¹⁸ i vilken domstolen slog fast sin uppfattning i frågan om WTO:s rättsverkningar i gemenskapens rättsordning.

39. Som bekant hade Portugal i det fallet yrkat att domstolen skulle ogiltigförklara ett beslut av rådet om slutande av avtalsmemoranda mellan gemenskapen och Pakistan och mellan gemenskapen och Indien om marknadstillträde för textilvaror.¹⁹ En grund som sökanden åberopade var, såvitt är av intresse här, att beslutet stred mot WTO:s regler. Domstolen skulle således bedöma lagenligheten av en rättsakt i gemenskapens sekundärrätt och därvid som bedömningsgrund ha just WTO:s regler.

40. I sin dom framhöll domstolen följande omständigheter:

— "[E]nligt folkrättens principer" ankommer det på de avtalsslutande parternas domstolar, "särskilt på domstolen, inom ramen för dess behörighet enligt EG-fördraget" att fastställa vilka verkningar som ett avtals bestämmelser skall ha inom den interna rättsordningen, om inte denna fråga regleras genom avtalet.²⁰

— Enligt folkrätten skall "varje part i ett avtal ärligen fullgöra sina förpliktelser". Var och en av dem skall "bestämma vilka rättsliga medel som är lämpliga för att uppnå detta mål inom partens rättsordning, om inte avtalet, tolkat mot bakgrund av dess innebörd och syfte, självt bestämmer dessa medel".²¹

— Det fastslås inte i WTO-avtalen vilka dessa medel är,²² eftersom "förhandlingar mellan parterna [tillmäts] en betydande roll", trots att systemet för tvistlösning förstärkts i förhållande till det tidigare gällande systemet i GATT 1947.²³ Trots att det i [DSU, se ovan punkt 7], föreskrivs att det primära syftet med systemet är att åtgärder som är oförenliga med WTO:s regler skall dras tillbaka (artikel 3.7 DSU), medges det dock en möjlighet att till-

18 — Dom av den 23 november 1999 i mål C-149/96, Portugal mot rådet (REG 1999, s. I-8395).

19 — Rådets beslut 96/386/EG av den 26 februari 1996 om slutande av avtalsmemorandum mellan Europeiska gemenskapen och Islamiska republiken Pakistan samt Europeiska gemenskapen och Republiken Indien om marknadstillträde för textilvaror (EGT L 153, s. 47).

20 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 34. Se dessutom dom av den 26 oktober 1982 i mål 104/81, Kupferberg (REG 1982, s. 3641; svensk specialutgåva, volym 6, s. 531), punkt 17.

21 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 35.

22 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 41.

23 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 36.

fälligt tillämpa bestämmelserna om kompensation, i avvaktan på att den oförenliga åtgärden dras tillbaka.²⁴

- "Att ... ålägga domstolarna en skyldighet att underlåta att tillämpa bestämmelser i intern rätt som är oförenliga med WTO-avtalen skulle leda till att beröva de avtalsslutande parternas [lagstiftande eller] verkställande organ den i artikel 22 [DSU] föreskrivna möjligheten att nå en lösning genom förhandlingar, *om än bara som en tillfällig åtgärd*."²⁵

- WTO-avtalen är således, i likhet med GATT 1947, alltså grundade på "principen om 'ömsesidiga och för alla parter fördelaktiga' förhandlingar och skiljer sig därför, vad gemenskapen beträffar, från de avtal som denna har ingått med tredje land och som inför en viss asymmetri i fråga om avtalade skyldigheter eller skapar särskilda relationer".²⁶

- De viktigaste handelspartnerna i gemenskapen har förvägrat WTO-avtalen

ställning som grund för bedömning av lagenligheten av egna regler i nationell rätt.²⁷ Gemenskapens rättsordning bör anta samma lösning eftersom "[a]vsaknad av ömsesidighet från gemenskapens handelspartners sida i fråga om WTO-avtalen ... emellertid [riskerar] att leda till obalans i tillämpningen av WTO:s bestämmelser". Då skulle nämligen "gemenskapens lagstiftande eller verkställande organ berövas den handlingsfrihet som liknande organ hos gemenskapens handelspartners förfogar över".²⁸

- Följaktligen ingår "WTO-avtalen, med hänsyn till deras beskaffenhet och systematik, i princip inte ... bland de regler som domstolen skall pröva med avseende på lagenligheten av gemenskapsinstitutionernas rättsakter".²⁹

- Vissa särskilda situationer som redan fastställts med avseende på GATT 1947 utgör dock undantag till den ovan nämnda regeln. Det är fråga om ett fall i vilket "gemenskapen avsett att fullgöra en särskild förpliktelse vilken den åtagit sig inom ramen för WTO, eller [det fall

24 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 37. Min kursivering.

25 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 40. Min kursivering.

26 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 42.

27 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 43.

28 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkterna 45 och 46.

29 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 47.

i vilket] en gemenskapsrättsakt uttryckligen hänvisar till vissa bestämmelser i WTO-avtalet".³⁰

b) Domen i målet Nederländerna mot Europaparlamentet och rådet

41. Domen i målet Portugal mot rådet har i doktrinen som bekant varit föremål för mycket olika reaktioner, och ibland även för intensiv oenighet, då vissa författare bestämt har uttalat sig till förmån för uppfattningen att WTO:s regler skall kvalificeras som grunder för bedömning av lagenligheten av gemenskapens rättsakter.³¹

30 — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 49. De två "undantagen" angavs av domstolen för första gången i dom av den 7 maj 1991 i mål C-69/89, Nakajima mot rådet (REG 1991, s. I-2069; svensk specialutgåva, volym 11, s. 149), punkt 31, respektive i dom av den 22 juni 1989 i mål 70/87, Fediol mot kommissionen (REG 1989, s. 1781; svensk specialutgåva, volym 10, s. 67), punkterna 19–22.

31 — Jag erinrar om att generaladvokaten Saggio efter en ingående analys uttalade sig i denna riktning i sitt förslag till avgörande i det målet. Enligt hans uppfattning binder WTO:s regler "såsom internationella avtal ... samtliga institutioner [i enlighet med artikel 300.7 EG] och utgör [därför] en rättskälla för gemenskapsrätten. Detta medför ... att domstolen skall säkerställa ... gemenskapsinstitutionernas ... efterlevnad av avtalen" (punkt 20), särskilt som "ett stort antal av [WTO]-bestämmelserna ... innehåller förpliktelser och förbud som är tvingande till sin karaktär och vilka medför precisa åtaganden för avtalsparterna i [deras] ömsesidiga relationer" (punkt 19). För att därefter minska de farhågor som den uppnådda slutsatsen skulle kunna framkalla med avseende på gemenskapens intressen sökte generaladvokaten "rena" frågan om verkningarna av WTO:s regler i gemenskapens rättsordning från frågan om den direkta tillämpligheten av dessa regler och således frågan huruvida de är lämpliga för att "medborgarna skall kunna göra gällande dessa bestämmelser i domstol". Att tillerkänna WTO:s regler dessa verkningar innebär enligt generaladvokaten inte att bestämmelserna med nödvändighet ger enskilda en möjlighet att föra talan vid domstol. "För att bestämmelserna skall kunna ha denna verkan ... krävs att det framgår av avtalets allmänna systematik att bestämmelserna skall kunna åberopas av enskilda i domstol." Härav följer att "den omständigheten att en avtalsbestämmelse eventuellt fastslås sakna direkt effekt inte utgör skäl för att även fränkänna den tvingande verkan gentemot gemenskapsinstitutionerna och därigenom utesluta att den kan användas som (gemenskapsrättslig) grund för att bedöma en rättsakts rättsenlighet" (punkt 18).

42. Utan att här gå in på bedömningen av den kritik som domen har framkallat skall jag endast erinra om att den inte har medfört att domstolen ändrat uppfattning. Tvärtom bekräftades denna uppfattning vidare och bestämt i den följande domen i målet Nederländerna mot Europaparlamentet och rådet.³²

43. I det målet hävdade sökanden, den nederländska regeringen, såvitt är av intresse här, att Europaparlamentets och rådets direktiv 98/44/EG av den 6 juli 1998 om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar (nedan kallat direktiv 98/44)³³ ålade medlemsstaterna skyldigheter som var oförenliga med skyldigheterna enligt deras internationella åtaganden, och särskilt enligt WTO-avtalen och konventionen om biologisk mångfald.³⁴

44. I domen bekräftade domstolen uttryckligen att "lagenligheten av en gemenskapsrättsakt ... inte heller [kan] prövas enligt [WTO-avtalen] ... med hänsyn till [deras] beskaffenhet och systematik". Domstolen tillade dock, just för att på ett bättre sätt framhålla och ytterligare motivera sin ståndpunkt, att "[d]etta ... dock inte [kan] anses gälla för CBD, som, till skillnad från WTO-avtalet, inte enbart grundas på *principen om ... ömsesidiga fördelar*. Även om det antas att CBD ... innehåller bestämmelser som inte har

32 — Dom av den 9 oktober 2001 i mål C-377/98, Nederländerna mot Europaparlamentet och rådet (REG 2001, s. I-7079).

33 — EGT L 213, s. 13.

34 — Konventionen om biologisk mångfald, undertecknad i Rio de Janeiro den 5 juni 1992, godkänd på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets beslut 93/626/EEG av den 25 oktober 1993 om ingående av konventionen om biologisk mångfald (EGT L 309, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 23, s. 175).

direkt effekt, i den meningen att de inte ger upphov till rättigheter som enskilda kan åberopa direkt vid domstol, *utgör detta inget hinder mot att domstolen kontrollerar att gemenskapen uppfyller sina skyldigheter som part i detta avtal* (se dom av den 16 juni 1998 i mål C-162/96, Racke, REG 1998, s. I-3655, punkterna 45, 47 och 51).³⁵

ställas huruvida samma lösning gäller även i fall, såsom förevarande fall, i vilka det i ett utslag eller en rekommendation av DSB påvisas att vissa gemenskapsbestämmelser är oförenliga med dessa regler.

45. Enligt domstolen kan således regler som hör till avtal som inte grundats på principen om ömsesidiga fördelar utgöra grund för bedömning av lagenligheten, även bortsett från huruvida de kan ge enskilda rättigheter. Däremot är regler i avtal som, i likhet med WTO:s regler, grundats på principen om ömsesidiga fördelar, inte direkt tillämpliga, men kan i princip inte heller läggas till grund för bedömning av lagenligheten av de gemenskapsrättsliga bestämmelserna.³⁶

47. Innan denna fråga tas upp skall det dock, i de avseenden som är av intresse här, som hastigast erinras om de huvudsakliga kännetecken för det system för tvistlösning inom ramen för WTO som inrättats genom DSU.

3. Frågan om DSB-utslagens verkningar

a) DSU-systemet

48. Inledningsvis erinrar jag om att detta system, såsom domstolen slog fast i domen i målet Portugal mot rådet, i förhållande till bestämmelserna i GATT innebär en "förstärkning av skyddsåtgärder[na] och tvistlösningssystemet" (punkt 36), "för säkerhet och förutsebarhet i det multilaterala handels-systemet" (artikel 3.2 DSU).

46. Sedan detta sagts med hänvisning till WTO:s regler sedda för sig, skall frågan nu

49. Till detta resultat kommer man i huvudsak antingen på grund av att systemet är utformat så, att det tenderar att inte omfatta andra system för tvistlösning och så, att det är bindande för parterna (parterna skall nämligen avstå från att ensidigt reagera på sådana åtgärder som vidtas av andra medlemmar och som de anser vara oförenliga

35 — Punkterna 52–54. Min kursivering.

36 — Jag erinrar om att samma ståndpunkt för övrigt intas i domstolens beslut den 2 maj 2001 i mål C-307/99, OGT Fruchthandelsgesellschaft (REG 2001, s. I-3159). Jag kommer dock att i det följande mer utförligt ta upp detta beslut.

med WTO-avtalen, och "de [skall] utnyttja sig av och följa reglerna och förfarandena i denna överenskommelse" (artikel 23.1 DSU)), eller på grund av att systemet är mycket mer strukturerat och effektivt (det räcker att uppmärksamma att "panelens" beslut inte längre, såsom i GATT, måste antas enhälligt av alla de avtalsslutande parterna, utan genom systemet för så kallad negativ *konsensus*, på vars grundval endast det förhållandet att alla medlemmarna i WTO, däri inbegripet "sökanden", enhälligt röstar emot kan förhindra antagandet av ett utslag av DSB, enligt vilket panelens eller överprövningsorganets rapport godkänns (artiklarna 16.4 och 17.14 DSU)), eller på grund av att förfarandena regleras mer exakt och utslagens verkningar anges på ett bättre sätt.

för detta, skall ingripa (artikel 16.4 DSU). I detta fall skall överprövningsorganet överlämna en rapport till DSB.

51. Om rapporten (från panelen eller från överprövningsorganet) antas skall det ifrågasättas om DSB-utslaget föreläggas parterna som skall godta det "villkorslöst" (artikel 17.14 DSU). Enligt DSU anses det nämligen vara "väsentligt" för att garantera en effektiv tvistlösning att DSB-utslagen får ett "skyndsamt" uppfyllande (artikel 21.1 DSU). Det är endast när det är ogörligt att "omgående" efterkomma dem som den berörda WTO-medlemmen kan ges "rimlig tid" för att anpassa sin lagstiftning. En sådan tidsperiod, som inte bör överstiga femton månader, skall föreslås av den berörda medlemmen och godkännas av DSB, eller överenskommas mellan parterna eller, i avsaknad av sådan överenskommelse, fastställas med hjälp av en "bindande" skiljedom (artikel 21.3 DSU).

50. I det sistnämnda avseendet erinrar jag särskilt om att den medlem som anser att förmånen som tillkommer honom genom WTO-avtalen minskas genom åtgärder vidtagna av en annan medlem först och främst, direkt och med stöd av generaldirektören för WTO, skall tillgripa varje försök till lösning med den andra parten (artiklarna 3–5 DSU). I avsaknad av resultat har denna medlem rätt att begära att DSB skall överlämna frågan till en "panel". Panelen skall överlämna rapporten till DSB som kan besluta att anta rapporten, såvida inte en av parterna begär att det permanenta överprövningsorganet, som inom ramen för WTO speciellt inrättats

52. Om det råder oenighet huruvida åtgärder som vidtagits av mottagaren till utslaget verkligen har vidtagits eller står i överensstämmelse med WTO-avtalen kan enligt DSU på samma sätt de ovan beskrivna förfarandena för tvistlösning tillämpas varvid den ursprungliga "panelen" så långt möjligt skall anlitas (artikel 21.5 DSU).

53. Om DSB-utslagets mottagare inte genomför det inom den "rimlig[a] tid" som angivits ovan, kan ett system av kompensation och upphävande av medgivanden tillämpas, dock utan att detta är "att föredra framför ett fullständigt genomförande av en rekommendation" (artikel 22.1 DSU).

54. Dessa åtgärder är för övrigt tillfälliga och kan endast tillämpas intill dess att den åtgärd som befunnits vara oförenlig har avskaffats, eller till dess att den medlem som skall tillämpa beslutet finner en lösning på den skada som motparterna förorsakats, eller till dess att en ömsesidigt tillfredsställande lösning har nåtts (artikel 22.8 DSU).

55. DSB skall i varje fall löpande övervaka genomförandet av de beslut det antagit (artikel 22.8 DSU), eftersom den lösning som valts under alla förhållanden skall vara förenlig med dessa utslag och, mer allmänt sett, med WTO:s regler.³⁷

56. Slutligen är det, såsom domstolen slog fast i domen i målet Portugal mot rådet, likväl riktigt att "förhandlingar mellan parterna [även enligt det nya systemet] tillmäts en betydande roll" (punkt 36) och att dessa förhandlingar kan fortsätta även efter DSB-utslaget, eventuellt för att komma fram till en ömsesidigt godtagbar kompensation (punkt 39). Dessutom är det, vilket jag tillägger, riktigt att det vid denna eventualitet (som dock inte föreligger i förevarande fall) — åtminstone teoretiskt sett — skulle vara möjligt att komma fram till en lösning enligt vilken efterlevnaden av WTO:s regler återupprättas utan att den omtvistade åtgärden avskaffas.

57. Emellertid är det alltså fråga om ett sätt att verkställa DSB-utslaget, ett sätt som förvisso är egenartat men inte desto mindre tillåtet enligt DSU. Även i detta fall, likaså, är utslaget i fråga, om det skulle medföra verkningar, endast en gräns för parternas frihet att eftersöka alternativa lösningar. Anledningen till detta är, vilket jag upprepar, att även dessa lösningar skall hållas inom ramen för WTO:s regler och således inom ramen för DSB:s utslag. I den meningen har således generaladvokaten Alber rätt när han har bekräftat att "det inte finns något varaktigt alternativ till att genomföra en rekommendation eller ett utslag antaget av DSB" och att innehållet i dessa "inte [kan] kringgå genom förhandlingar mellan parterna".³⁸

37 — Enligt artikel 3.5 DSU skall "[l]ösningar av tvister som formellt tagits upp enligt bestämmelserna om samråd och tvistlösning i [WTO]-avtalen ... vara förenliga med dessa avtal och skall inte upphäva eller minska förmåner som tillkommer en medlem enligt dessa avtal och inte heller förhindra att dessa avtals målsättningar uppnås" (min kursivering).

38 — Förslag till avgörande föredraget den 15 maj 2003 i det mål som avgjorts genom dom av den 30 september 2003 i mål C-93/02 P, Biret International mot rådet (REG 2003, s. I-10497), punkt 81.

b) Målet Biret. Inledning

58. Sedan detta fastställts skall det erinras om att det inte heller i frågan om DSB-utslagens verkningar, som bekant, saknas ställningstaganden från domstolen. Dessa är dock mindre tydliga och i lägre grad slutgiltiga än ställningstagandena i fråga om den ovan undersökta frågan om verkningarna av WTO:s regler.

59. Av särskild betydelse i detta avseende är målet Biret,³⁹ i vilket domstolen uttryckligen uppmärksammades på den fråga som här undersöks.

60. Som bekant har gemenskapsrätten, trots ikraftträdandet av WTO-avtalen, och särskilt avtalet om tillämpningen av sanitära och fytosanitära åtgärder (nedan kallat SPS-avtalet),⁴⁰ bibehållit det tidigare förbudet för import av kött och köttprodukter som behandlats med vissa hormoner,⁴¹ men har

genom att anta direktiv 96/22/CE⁴² till och med förstärkt förbudet. DSB, till vilket frågan överlämnats, förklarade den 13 februari 1998 att förbudet var oförenligt med SPS-avtalet,⁴³ och gav gemenskapen tid fram till den 13 maj 1999 att efterkomma DSB-rekommendationerna

61. Bolaget Biret International SA (nedan kallat Biret) ansåg att de kritiserade gemenskapsåtgärderna hade förorsakat bolaget skada och väckte enligt artiklarna 235 EG och 288 EG talan vid förstainstansrätten med yrkande om att gemenskapen skulle förpliktas att ersätta skadan. Sökanden hade särskilt åberopat att de ovannämnda gemenskapsåtgärderna var rättsstridiga på grund av att det ovannämnda DSB-utslaget hade åsidosatts.

62. Förstainstansrätten ogillade dock talan och ansåg att "beslut[et] häng[de] fullständigt och direkt samman med den grund som avs[åg] att SPS-avtalet ha[de] åsidosatts, och det [kunde] endast beaktas om gemenskapsdomstolen, beträffande en grund som avs[åg] att de ifrågavarande direktiven [var] ogiltiga, ha[de] ansett att detta avtal ha[de] direkt effekt".⁴⁴ Förstainstansrätten fastslog med

39 — Domen i det ovannämnda målet Biret International mot rådet. Samma situation har dessutom varit föremål för mål C-94/02 P, Biret och C⁴⁰ mot rådet, vilket domstolen avgjort samma dag. I det följande kommer jag enbart att hänvisa till domen i målet Biret International mot rådet.

40 — EGT L 336, s. 40; svensk specialutgåva, område 11, volym 38, s. 42.

41 — Rådets direktiv 81/602/EEG av den 31 juli 1981 om förbud för vissa ämnen med hormonell verkan samt ämnen med tyreostatisk verkan (EGT L 222, s. 32; svensk specialutgåva, område 3, volym 13, s. 214), liksom rådets direktiv 88/146/EEG av den 7 mars 1988 om förbud att använda vissa ämnen med hormonell verkan inom husdjursproduktionen (EGT L 70, s. 16; svensk specialutgåva, område 3, volym 26, s. 109).

42 — Rådets direktiv 96/22/EG av den 29 april 1996 om förbud mot användning av vissa ämnen med hormonell och tyreostatisk verkan samt av β -agonister vid animalieproduktion och om upphävande av direktiven 81/602/EEG, 88/146/EEG och 88/299/EEG (EGT L 125, s. 3).

43 — Se överprövningsorganets rapport WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R, European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products, av den 16 januari 1998, som DSB antagit den 13 februari 1998, och som finns tillgänglig på webbplatsen www.wto.org.

44 — Förstainstansrättens dom av den 11 januari 2002 i mål T-174/00, Biret International mot rådet (REG 2002, s. II-17), punkt 67.

uttrycklig hänvisning till ovannämnda rättsfall dock att "[d]et följer av numera fastställd rättspraxis"⁴⁵ att WTO-avtalen inte har en sådan effekt och att sökanden således inte kunde åberopa att SPS-avtalet hade åsidosatts.

ställas utgör dock inte något giltigt argument för att domstolen skall underlåta att beakta dem, eftersom denna underlåtenhet "under inga förhållanden [är] något rättsligt alternativ".⁴⁶

c) Generaladvokaten Albers förslag till avgörande

63. Det resonemang som generaladvokaten Alber förde efter det att förstainstansrättens dom hade överklagats är däremot ett helt annat. Generaladvokaten ägnade frågan omfattande och väl underbyggda utläggningar, av vilka jag här endast skall nämna de viktigaste avsnitten.

65. Domstolen skall således i stället för att godta det handelspolitiska alternativet främja en tillämpning av legalitetsprincipen genom att senast vid utgången av den frist som beviljats för att genomföra DSB-utslagen tillerkänna dem bindande verkan.⁴⁷

64. Efter att ha sammanfattat systemet för tvistlösning inom ramen för WTO i ordalag som angivits ovan (se ovan, punkt 48 och följande punkter) framhöll generaladvokaten DSB-utslagens bindande karaktär, åtminstone i den meningen att deras innehåll som sagt inte kan kringgås till följd av förhandlingar mellan parterna. Att underlåta att genomföra dessa utslag kan enligt generaladvokaten kanske vara ett handelspolitiskt alternativ. Detta beror slutligen dock på att det saknas möjligheter att verkställa dessa utslag med tvång. De utgör nämligen en del av den internationella rätten i vilken det i princip inte finns några tvångsåtgärder. Det förhållandet att DSB-utslagen inte kan verk-

66. Generaladvokaten Alber är inte omedveten om att denna lösning kan kritiseras med åberopande av principen om "ömsesidiga fördelar", eftersom en part (i förevarande fall gemenskapen) till slut kommer att tillerkänna WTO:s regler en effekt som rättsordningarna hos handelsparterna inte tillerkänner dem och därmed försvaga gemenskapens förhandlingsposition inom WTO. Generaladvokaten erinrade dock om att domstolen i domen i målet Kupferberg redan har fastställt att den omständigheten att de domstolar som anlitas av den ena parten tillerkänner vissa bestämmelser i avtalet direkt tillämplighet inte i och för sig innebär att ömsesidigheten mellan de avtalslutande parterna inte beaktas.⁴⁸

45 — Ibidem, punkt 61.

46 — Förslaget till avgörande i det ovannämnda målet Biret, punkt 86.

47 — Det ovannämnda förslaget till avgörande, punkterna 85–88

48 — Domen i det ovannämnda målet Kupferberg, punkt 18.

67. Det som just nämnts är enligt generaladvokaten "egentligen snarare ett handelspolitiskt argument som är förklätt i rättslig skepnad under etiketten 'principen om ömsesidighet'", när det inte — vilket mer drastiskt kan tilläggas — är en ren förevändning för att undvika att efterkomma en skyldighet som fastställts formellt av det behöriga organet.

68. Gemenskapens förhandlingsposition skulle i själva verket inte försvagas av den föreslagna lösningen, eftersom gemenskapen, om andra medlemmar åsidosätter WTO-avtalen, kan påbörja förfarandet för tvistlösning och yrka att DSB-utslaget skall beaktas. På samma sätt kan de eventuella brister i balansen som efterlevnaden av DSB-utslaget kan medföra i det fall i vilket motparten inte agerar på samma sätt, avhjälpas genom att de åtgärder för ersättning och repressalier som föreskrivs i internationell rätt och, framför allt, i WTO:s regler tillämpas.

69. På samma sätt innebär enligt generaladvokaten den föreslagna lösningen inte att gemenskapsinstitutionernas utrymme för skönsmässig bedömning inskränks när det gäller formerna för genomförande av DSB-utslagen. Om dessa är avsedda att ta sig uttryck i åtgärder som är förenliga med skyldigheterna enligt WTO:s regler är det nämligen fortfarande de ovannämnda institutionerna som helt och hållet bestämmer dem.

70. Slutligen skulle "[f]örhandlingspositionen ... kunna påverkas endast om det vore så att parterna kunde komma överens om att bestämmelser som strider mot WTO skall fortsätta att gälla. Som framgått ovan är så emellertid inte fallet."⁴⁹

71. Härav följer, enligt generaladvokatens slutsats, att domstolen förverkligar legalitetsprincipen endast om det fastslås att DSB:s utslag och rekommendationer, sedan genomförandefristen väl gått ut, kan utgöra grund för bedömning av lagenligheten av gemenskapens ageranden.⁵⁰

72. Såsom framgår drog generaladvokaten således, till skillnad från förstainstansrätten, av domstolens ställningstagande avseende de ovan angivna WTO-reglerna inte automatiskt slutsatsen att, även om DSB-utslag har förelegat, dessa inte är lämpliga som grund för bedömning av lagenligheten av gemenskapsreglerna. Generaladvokaten anser tvärtom att det i dessa fall till förmån för en motsatt slutsats är avgörande att mekanismerna för fastställande av WTO-medlemmarnas skyldigheter satts i gång, med de följder detta får när det gäller att specificera skyldigheterna i det aktuella fallet, och när

49 — Det ovannämnda förslaget till avgörande, punkterna 97–102 (den ordagrant återgivna texten hör till punkt 102).

50 — Punkt 103. Genom denna slutsats kunde generaladvokaten i det fallet föreslå att — just på grund av att gemenskapens agerande, genom åsidosättandet av WTO-rätten, var rättsstridigt — talan om skadestånd som Biret väckt mot gemenskapen skulle upptas till prövning.

det gäller den skyldighet som åläggs parterna i målet att, om än i de tydligt uttalade formerna som beskrivits ovan, anpassa sig till DSB-utslagen.

73. Jag anser inte att jag behöver lägga till något ytterligare till generaladvokatens omfattande argumentering, utom att jag ansluter mig till den. Det är nämligen även min mening att mot bakgrund av hittills gjorda överväganden kan DSB-utslagen i en "rättsgemenskap" inte annat än utgöra en grund för bedömning av lagenligheten av gemenskapsreglerna och att således domstolen, med åberopande av motiveringar av tveksamt rättsligt värde, inte skall godta att skälen för lagenligheten uppenbart skulle skadas till följd av en motsatt lösning.

d) Domstolens dom

74. Till stöd för denna slutsats, eller till stöd för att något principiellt hinder inte skall invändas mot den, bidrar enligt min mening indirekt just domstolens följande dom i målet Biret, som ger intressanta, om än inte uppmuntrande, upplysningar i fråga om den här delade uppfattningen.⁵¹

51 — Såsom för övrigt på visst sätt skett även genom dom av den 14 oktober 1999 i mål C-104/97 P, Atlanta mot Europeiska gemenskapen (REG 1999, s. I-6983), särskilt i punkterna 19–22. Däremot är det rakt motsatta tecken som kommer från beslutet i målet OGT, vid vilket jag skall uppehålla mig mer utförligt i det följande (se nedan, punkt 93 och följande punkter).

75. Domstolen ogillade slutligen Birets talan av skäl som så att säga i tidshänseende hade samband med det aktuella fallet, och på grund därav behövde den inte uttryckligen avgöra frågan om DSB-utslagens verkningar.⁵² Det är dock betydelsefullt att domstolen i de centrala avsnitten i skälen kritiserade det förhållandet att förstainstansrätten — som anmodats att specifikt uttala sig i denna fråga — avstod från att göra det och i stället endast mekaniskt, på DSB-utslagen, tillämpade de principer som angivits i domen i målet Portugal mot rådet i fråga om WTO:s regler.

76. Domstolen fann nämligen att den argumenteringen inte räckte för att underkänna den grund för talan som avsåg att SPS-avtalet hade åsidosatts. Enligt domstolen "ankom [det] nämligen på förstainstansrätten att också bemöta det argumentet att rättsverkningarna av DSB:s utslag av den 13 februari 1998 i förhållande till Europeiska gemenskapen var *ägnade att ifrågasätta dess bedömning att WTO-bestämmelserna saknade direkt effekt* samt att motivera att gemenskapsdomstolen inom ramen för klagandens skadeståndstalan prövade lagenligheten av direktiven 81/602, 88/146 och 96/22 i förhållande till dessa bestämmelser".⁵³

52 — Domstolen har nämligen konstaterat att eftersom gemenskapen inför WTO hade framhållit att den skulle uppfylla sina förpliktelser och begärt att i detta syfte i enlighet med artikel 21.3 DSU få rimlig tid till sitt förfogande, hade den beviljats en frist på femton månader som löpte ut den 13 maj 1999. Domstolen har av detta dragit slutsatsen att "gemenskapsdomstolen, i *vart fall* vad beträffar perioden före den 13 maj 1999, inte utan att ta bort effekten av [den ovannämnda fristen] ... kan pröva lagenligheten av de aktuella gemenskapsrättsakterna ..." (punkt 62, min kursivering).

53 — Punkt 57, min kursivering.

77. Domstolen kritiserade med andra ord förstainstansrätten just för att den inte avgränsade frågan om DSB-utslagets verkningar och frågan huruvida de ifrågavarande gemenskapsåtgärderna är förenliga med utslagen som en självständig och särskild fråga — och således inte specifikt uppehöll sig vid den.

78. Utan att vilja fördjupa mig i spekulationer om domstolens avsikter måste jag påpeka att om gemenskapsdomstolarna hade ansett att tillämpningen av rättspraxisen avseende WTO:s regler automatiskt skall utvidgas till att omfatta DSB-utslagen, hade det inte funnits anledning att kritisera förstainstansrätten för att den har gjort just denna utvidgning. Om de två situationerna inte är identiska, såsom inte alltför indirekt framgår av denna kritik, finns det även fog för att anta att skillnaden endast kan vara till förmån för att DSB-utslagen skall tillerkännas verkningar som WTO:s regler har nekats enligt föregående rättspraxis.

e) Tillämpning på förevarande fall

79. Det som enligt min mening är viktigt här, oavsett om domstolens avsikter tolkas på detta sätt, är att generaladvokaten Albers uppfattning i vart fall inte har underkänts i

domen i målet Biret. Eftersom jag som sagt anser att denna uppfattning bör godtas vill jag återge den här och få den tillämpad på förevarande fall.

80. Detta innebär särskilt att det med avseende på ett sådant fall skall fastställas huruvida ett DSB-utslag föreligger och huruvida den rimliga tid som givits utslagets mottagare (i förevarande fall gemenskapen) för att anpassa sin lagstiftning till WTO:s regler har förflutit till ingen nytta, varvid DSB-utslaget vid en sådan eventualitet kommer att utgöra grund för bedömning av huruvida gemenskapsbestämmelserna i fråga är lagenliga.

81. I förevarande fall har det, som jag flera gånger har erinrat om, i ett utslag av DSB av den 25 september 1997, i vilket det för gemenskapen fastställdes en frist på femton månader och en vecka⁵⁴ (som löpte ut den 1 januari 1999) för att efterkomma utslaget, påvisats att det gemenskapsrättsliga system som infördes genom förordning nr 404/93 är oförenligt med WTO:s regler. Rådet har under denna period ändrat förordning nr 404/93 genom förordning nr 1637/98, och kommissionen har genom förordning nr 2362/98 och genom en rad därpå följande förordningar infört de följdriktiga ändringarna i tillämpningsföreskrifterna. Ecuador har dock vid WTO ifrågasatt huruvida dessa

54 — Se skiljedomarens beslut WT/DS27/15, European Communities — Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas, av den 23 december 1997, som antagits av DSB den 7 januari 1998 och som finns tillgängligt på WTO:s webbplats, www.wto.org, punkt 12.

åtgärder är lämpliga för att säkerställa att DSB-utslaget beaktas och har begärt att även det nya systemet för bananimport skall undersökas av en "panel". Detta förfarande har avslutats genom ett utslag av DSB av den 6 maj 1999, i vilket det faktiskt konstaterades att gemenskapslagstiftningen fortfarande var oförenlig med WTO:s regler.

82. Det följer således tydligt av det ovanstående att systemet för bananimport, trots ändringarna, vid utgången av den period som givits gemenskapen fortfarande inte var förenligt med WTO:s regler, såsom de fastställts i det specifika fallet i det första DSB-utslaget. Härav följer att mot bakgrund av vad som sagts i det föregående skall samtliga ifrågavarande förordningar anses vara rättsstridiga.

83. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag därför att domstolen skall besvara den första, den tredje och den fjärde frågan, såsom de omformulerats, så, att det gemenskapsrättsliga systemet för bananimport som grundas på förordning nr 404/93 i ändrad lydelse och på de förordningar som antagits med tillämpning av den, är ogiltigt, därför att det, såsom DSB slagit fast den 25 september 1997 och som detta organ bekräftat den 6 maj 1999, är oförenligt med WTO:s regler.

4. Antagandet att det föreligger "särskilda situationer". "Undantaget för en särskild förpliktelse"

a) Inledning

84. För det fall domstolen inte skulle komma till denna slutsats skall det vidare uppmärksammas huruvida förevarande mål genom sin egenart inte har sådana aspekter som gör att lagenligheten av de ifrågavarande gemenskapsbestämmelserna skall ifrågasättas.

85. Det kan med andra ord i andra hand antas att det på grund av denna egenart här kan vara fråga om en av de två särskilda situationer i vilka domstolen anser att det, med undantag från den allmänna regeln, är möjligt att bedöma lagenligheten av gemenskapsrättsakter med hänsyn till reglerna i GATT och WTO. Såsom angivits ovan (se ovan punkt 40) föreligger sådana särskilda situationer, för att återge domen i målet Portugal mot rådet, "endast om gemenskapen avsett att fullgöra en särskild förpliktelse vilken den åtagit sig inom ramen för WTO [nedan kallat undantaget för en särskild förpliktelse], eller, om en gemenskapsrättsakt uttryckligen hänvisar till vissa bestämmelser i WTO-avtalet".⁵⁵

⁵⁵ — Domen i det ovannämnda målet Portugal mot rådet, punkt 49. Se dessutom domen i det ovannämnda målet Nakajima, punkt 31.

86. Närmare bestämt måste frågan här då ställas huruvida det gemenskapsrättsliga system för bananimport, vars giltighet domstolen nu skall pröva, kan omfattas av det första av dessa undantag, i den meningen att det utgör just genomförandet av en särskild förpliktelse.

b) Tidigare rättsfall

87. Innan jag går närmare in på frågan tror jag det är lämpligt att erinra om hur domstolen har fastställt formerna för detta undantag och undersöka den tendens i rättspraxis som börjat med domen i målet Nakajima.

88. I det målet skulle domstolen pröva lagenligheten av rådets förordning (EEG) nr 2423/88 av den 11 juli 1988 om skydd mot dumpad eller subventionerad import från länder som inte är medlemmar i Europeiska ekonomiska gemenskapen (nedan kallad förordning nr 2423/88)⁵⁶. Enligt sökanden kunde en av bestämmelserna i förordningen inte tillämpas därför att den var oförenlig med en bestämmelse i den

antidumpningskod som antagits inom ramen för GATT 1947..⁵⁷

89. I sin dom fastslog domstolen att den, förutsatt att bestämmelserna i antidumpningskoden, på samma sätt som bestämmelserna i GATT, är bindande för gemenskapen, var behörig att pröva sökandens talan, eftersom "[denna] [e]nligt andra och tredje punkterna i ingressen till den [ovannämnda förordningen] infördes ... i överensstämmelse med gällande internationella förpliktelser ... Härav följer att den nya grundförordningen, som sökanden ifrågasätter, antogs för att fullgöra gemenskapens internationella förpliktelser, varför det enligt fast rättspraxis åvilar gemenskapen att säkerställa att bestämmelserna i GATT-avtalet och dess genomförandebestämmelser iakttas."⁵⁸

90. Domstolen har på senare tid bekräftat denna princip i domen i målet Italien mot

57 — Överenskommelse om tillämpning av artikel VI i det allmänna tull- och handelsavtalet som på gemenskapens vägnar godkännts genom rådets beslut av den 10 december 1979 om slutande av de multilaterala avtal som är resultatet av handelsförhandlingarna 1973–1979 (EGT L 71, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 9, s. 3). Jag erinrar om att det i andra skälet i förordning nr 2423/88 fastslås att gemenskapsreglerna om antidumpning "infördes i överensstämmelse med gällande internationella förpliktelser, särskilt de förpliktelser som följer av artikel VI i GATT, [av antidumpningskoden] och av överenskommelsen om tolkning och tillämpning av artiklarna VI, XVI och XXIII i GATT (Kodex om subventioner och utjämningstullar)". I tredje skälet tillägs att "[v]id tillämpning av dessa regler är det för att vidmakthålla den jämvikt mellan rättigheter och skyldigheter som man genom de nämnda överenskommelserna eftersträvar, väsentligt att gemenskapen beaktar hur reglerna tolkas av gemenskapens större handelsparter såsom detta avspeglas i lagstiftning och praxis".

58 — Domen i det ovannämnda målet Nakajima, punkterna 29–31.

56 — EGT L 209, s. 1.

rådet av den 12 november 1998.⁵⁹ Domstolen prövade lagenligheten av vissa artiklar i en gemenskapsförordning om tullkvoter för import av ris,⁶⁰ som antagits med tillämpning av de överenskommelser som ingåtts mellan gemenskapen, Australien och Thailand till följd av de förhandlingar som i enlighet med artikel XXIV.6 i GATT förts för att med dessa länder komma överens om viss anpassning som krävdes efter Österrikes, Finlands och Sveriges anslutning till gemenskapen.

91. I skälen till den förordning som därvid ifrågasattes hänvisades uttryckligen till att det inom ramen för de förhandlingar som förts enligt den ovan nämnda artikeln i GATT träffats en överenskommelse om att öppna importkvoter (första skälet). Däri angavs också att rådet bekräftade "sina åtaganden enligt internationella överenskommelser" (åttonde skälet).

92. I sin dom tillbakavisade domstolen rådets motsatta uppfattning och fastslog att "när gemenskapen har avsett att uppfylla en särskild förpliktelse som den har åtagit sig inom ramen för GATT ..., är domstolen skyldig att kontrollera lagenligheten av den aktuella gemenskapsrättsakten i förhållande till bestämmelserna i GATT". I det aktuella

fallet skulle det just framhållas att gemenskapen, genom att anta den ifrågavarande förordningen med tillämpning av de ovan nämnda överenskommelserna "ha[de] avsett att uppfylla en särskild förpliktelse som den har åtagit sig inom ramen för GATT", med den följden att domstolen var "skyldig att kontrollera att den aktuella förordningen är lagenlig i förhållande till de bestämmelser i GATT som enligt sökanden har åsidosatts".⁶¹

c) Beslutet i målet OGT

93. I det nyligen meddelade beslutet i målet OGT Fruchthandelsgesellschaft⁶² har domstolen däremot inte funnit att de ovan nämnda villkoren skulle föreligga. I detta beslut beaktade domstolen, som skulle meddela ett förhandsavgörande beträffande giltigheten av det gemenskapsrättsliga systemet för bananimport som är av betydelse i nu föreliggande mål, inte att DSB hade fällt ett utslag i denna fråga. Domstolen fann inte heller att undantaget för en särskild förpliktelse, som är i fråga här, var tillämpligt.

94. Jag erinrar om att det i det fallet var en traditionell importör av bananer från tredje land som ifrågasatte att de tyska tullmyndig-

59 — Dom av den 12 november 1998 i mål C-352/96, Italien mot rådet (REG 1998, s. I-6937).

60 — Rådets förordning (EG) nr 1522/96 av den 24 juli 1996 om öppnande och förvaltning av vissa tullkvoter för import av ris och brutet ris (EGT L 190, s. 1).

61 — Domen i det ovan nämnda målet Italien mot rådet, punkterna 19–21.

62 — Beslut av den 2 maj 2001 i mål C-307/99, OGT Fruchthandelsgesellschaft (REG 2001, s. I-3159).

heterna enligt artikel 18 i förordning nr 404/93 i ändrad lydelse belade bananimport med ursprung i Ecuador med tull. Den nationella domstolen, vid vilken talan väckts, hade erinrat om att DSB konstaterat att det nya gemenskapsrättsliga systemet var oförenligt med WTO:s regler, och ställt frågan till domstolen huruvida artiklarna I och XIII i GATT kunde ge enskilda sådana rättigheter som dessa, för att invända mot tillämpningen av artikel 18 i förordning nr 404/93 i ändrad lydelse, kunde åberopa inför domstol.

ramen för GATT, och den hänvisar inte heller uttryckligen till vissa bestämmelser i detta avtal".⁶³

d) Kritiska anmärkningar

95. Domstolen ansåg att svaret på denna fråga klart kunde utläsas av rättspraxis i målet Portugal mot rådet och beslöt att i enlighet med artikel 104.3 i rättegångsreglerna inte besvara frågan genom en dom utan endast genom ett motiverat beslut. Domstolen förnekade särskilt dels att det skulle finnas särskilda skäl för att avvika från denna rättspraxis, dels att omständigheterna i det fall som den hade att pröva skulle omfatta ytterlighetsfallen av någon av de "särskilda situationer" i domen i målet Portugal mot rådet som sökanden hade åberopat i målet vid den nationella domstolen. Domstolen fastslog i sanning ganska obestridligt i detta avseende endast att "[d]en gemensamma organisationen av marknaden för bananer, som infördes genom förordning nr 404/93 i dess därefter ändrade lydelse, ... nämligen inte [har] till syfte att säkerställa fullgörandet i gemenskapsrätten av en särskild förpliktelse, vilken gemenskapen åtagit sig inom

96. Efter att ytterligare ha utforskat frågan måste jag säga att jag inte kan instämma i detta domstolens svar.⁶⁴ Enligt min mening skulle detta fall genom sin egenart ha varit förtjänt dels av en mer specifik analys än den mekaniska upprepningen av en rättspraxis som utarbetats i ett annat sammanhang (avsaknad av DSB-utslag), dels av ett mer ingående hänsynstagande till de avsikter och reaktioner som gemenskapslagstiftaren visat i det aktuella fallet för att anpassa sig till sina internationella åtaganden.

97. I det första avseendet bekräftas min bedömning även av att det i den följande domen i målet Biret, såsom jag har erinrat

63 — Ibidem, punkt 28.

64 — Även större delen av doktrinen har varit mycket kritisk till detta svar. Se bland andra Peers, S., "WTO dispute settlement and Community law", i *European Law Review*, 2001, s. 605 och följande sidor ("If the 1998 Regulations are not an example of the Community's intention to implement a WTO obligation, it is hard to see what is") (sid. 615) och Eeckhout, P., "Judicial Enforcement of WTO Law in the European Union", i *Journal of International Economic Law*, 2002, s. 91 och följande sidor, ("That statement, with respect, is difficult to understand and accept") (sid. 107).

om ovan, givits en helt annan reaktion på försöket att på DSB-utslagen automatiskt upprepa tillämpningen av rättspraxis i målet Portugal mot rådet (se ovan, punkt 74 och följande punkter).

98. Men även i det avseende som gäller frågan huruvida villkoren för att tillämpa undantaget för den så kallade särskilda förpliktelsen föreligger, anser jag att villkoren och formerna för antagandet av ändringar i det gemenskapsrättsliga systemet för bananimport i det aktuella fallet borde ha lett domstolen till att inte göra skillnad mellan lösningen på det sistnämnda fallet och den lösning som givits på de ovannämnda rättsfallen (se ovan punkt 87 och följande punkter). Många tecken vittnade i den riktningen och skulle ha kunnat motivera slutsatsen att gemenskapslagstiftaren genom att anta det nya systemet hade avsett att "uppfylla en särskild förpliktelse som den har åtagit sig inom ramen för WTO".

99. Jag erinrar först och främst om att detta system ändrades i slutet av den period som beviljats gemenskapen just för att efterkomma DSB-utslaget av den 25 september 1997. I artikel 2 i förordning nr 1637/98 föreskrivs vidare, mycket betecknande, att förordningen skall tillämpas från och med den 1 januari 1999, den dag som exakt sammanfaller med utgången av den period på femton månader och en vecka som gemenskapen hade beviljats av DSB för att

efterkomma det ovannämnda utslaget.⁶⁵ Jag tillägger att det, efter vad som framgår av skiljedomsutslaget i frågan, i en deklaration av gemenskapen under förfarandet angavs just att gemenskapen behövde rimlig tid för att "mettre en œuvre toutes les recommandations et décisions" (genomföra *alla* rekommendationer och utslag) som antagits av DSB.⁶⁶

100. I ifrågavarande gemenskapsrättsliga texter finns dessutom uppgifter som är ännu mer uttalade än uppgifterna i de ovan undersökta rättsfallen (se till exempel de konstateranden som angivits i punkt 91), som ledde domstolen till att dra slutsatsen att institutionerna hade för avsikt att uppfylla gemenskapens förpliktelser. Såsom även Van Parys har erinrat om fastslås det tydligt i andra skälet i förordning nr 1637/98 att "[g]emenskapens internationella åtaganden inom [WTO] bör infrias". Genom samma förordning har artikel 20 i förordning nr 404/93 ändrats, och bland annat har en bestämmelse införts enligt vilken kommissionen skall anta föreskrifter som skall omfatta "[d]e åtgärder som krävs för att säkerställa iakttagande av de skyldigheter som följer av de avtal som gemenskapen ingår i enlighet med artikel 228 i fördraget" (punkt e).

65 — Se skiljedomarens beslut WT/DS27/15, European Communities — Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas, av den 23 december 1997, som antagits av DSB den 7 januari 1998 och som finns tillgängligt på WTO:s webbplats, www.wto.org, punkt 12.

66 — Ibidem, punkt 12. Min kursivering.

101. Jag kan till slut, i likhet med Van Parys under förhandlingen, erinra om att kommissionsledamoten Brittan, som svar på en parlamentsfråga, uttryckligen har bekräftat att med antagandet av förordning nr 1637/98 och förordning nr 2362/98 "genomförde [gemenskapen] rekommendationen från Världshandelsorganisationens tvistlösningsorgan av den 25 september 1997 i bananfallet genom att vidta nödvändiga åtgärder för att anpassa gemenskapsordningen för bananer till Världshandelsorganisationens regler".⁶⁷

103. När det sedan gäller den omständigheten att gemenskapens avsikt endast visats i rådets förordning och inte i kommissionens förordningar, är den enligt min mening inte avgörande för detta ändamål, eftersom det som är klart avgörande i detta avseende är grundförordningen i det gemenskapsrättsliga systemet i fråga. Vidare har kommissionen enligt fast rättspraxis "befogenhet att, bland annat på jordbruksområdet, vidta alla nödvändiga eller lämpliga tillämpningsåtgärder för verkställande av de grundläggande föreskrifterna, såvida åtgärderna inte strider mot dessa föreskrifter eller rådets tillämpningsföreskrifter".⁶⁸

104. Jag påpekar i alla fall att rådet, när det uppdrog åt kommissionen att anta tillämpningsföreskrifter för detta system, framhöll att dessa borde möjliggöra "iakttagande av de skyldigheter som följer av de avtal som gemenskapen ingår i enlighet med artikel 228 i fördraget".⁶⁹

e) Sammanfattande överväganden

105. Av vad hittills noterats kan slutsatsen således dras att gemenskapslagstiftaren vid

102. Förvisso utgör varken gemenskapens deklarationer vid WTO (se ovan punkt 99) eller kommissionsledamoten Brittans svar i sig avgörande omständigheter för att det skall kunna fastslås huruvida gemenskapslagstiftningen i fråga var avsedd att uppfylla en "särskild förpliktelse" inom ramen för WTO. Enligt min mening utgör dessa dock en tydlig indikation på det som tydligt framgår redan av sambandet mellan de händelser som följt på varandra och de bestämmelser som angivits ovan. Det syfte som gemenskapslagstiftaren har eftersträvat med ändringarna av systemet för bananimport bestod nämligen just i att anpassa detta system till WTO:s regler såsom de tolkats i DSB-utslaget.

68 — Dom av den 13 december 2001 i mål C-317/99, Kloosterboer Rotterdam (REG 2001, s. I-9863), punkt 28. Se dessutom dom av den 4 februari 1997 i de förenade målen C-9/95, C-23/95 och C-156/95, Belgien och Tyskland mot kommissionen (REG 1997, s. I-645), punkt 37, och av den 11 november 1999 i mål C-48/98, Söhl & Söhlke (REG 1999, s. I-7877), punkt 36.

69 — Artikel 20 e i förordning nr 404/93 i ändrad lydelse.

67 — Skriftlig fråga P-4069/98 från Yvonne SANDBERG-FRIES (PSE) till kommissionen angående konsekvenser av handelskonflikten mellan Förenta staterna och Europeiska unionen (EGT C 182, 1999, s. 137).

ändringen av ifrågavarande system för bananimport har velat uppfylla en särskild förpliktelse inom ramen för WTO.

106. Detta leder mig till slutsatsen att de villkor som domstolen ställer för att pröva lagenligheten av detta system när det gäller dess förenlighet med WTO:s regler är uppfyllda i fallet OGT, och framför allt att de är uppfyllda i förevarande fall. Eftersom det i DSB-utslaget av den 6 maj 1999 inte ansetts föreligga sådan förenlighet, följer det härav att den prövning som domstolen skall göra endast kan avslutas med ett negativt svar, det vill säga att domstolen slår fast att de rättsakter som ligger till grund för systemet i fråga är ogiltiga.

107. På grundval av ovanstående föreslår jag därför att domstolen, fortfarande i andra hand, skall besvara den första, den tredje och den fjärde frågan, såsom de omformulerats, så, att avsikten med gemenskapens system för bananimport, som grundas på förordning nr 404/93 i ändrad lydelse och på de förordningar som antagits med tillämpning av den, har varit att uppfylla en särskild förpliktelse som gemenskapen åtagit sig inom ramen för WTO. De oförenligheter med WTO:s regler som påtalats i DSB-utslaget av den 25 september 1997 har i alla fall inte, såsom har fastställts i DSB-utslaget av den 6 maj 1999, undanröjts genom detta system, och det är således ogiltigt i den del där denna oförenlighet föreligger.

B — Den andra frågan

108. Med den andra frågan har den nationella domstolen i huvudsak frågat huruvida gemenskapens system för bananimport utgör ett åsidosättande av artikel 4 i avtalet mellan gemenskapen och Cartagenaavtalets medlemsstater, enligt vilken parterna går med på den behandling som mest gynnad nation som föreskrivs i artikel 1 i GATT (se ovan punkt 5).

109. Jag noterar dock att det vid närmare påseende inte finns skäl att ställa denna fråga självständigt, eftersom, i den bestämmelse som åberopas i frågan — såsom jag kommer att nämna inom kort — inget tilläggs till de förpliktelser som redan åvilar parterna enligt reglerna i WTO och GATT. För denna fråga gäller således samma svar som domstolen beslutar att ge på den fråga som hittills undersökts. Oavsett om uppfattningen att gemenskapssystemet i fråga är rättsstridigt på grund av oförenlighet med dessa regler godtas eller inte finns det inget behov av att upprepa samma val i förhållande till avtalet mellan gemenskapen och Cartagenaavtalets medlemsstater, vilket inte avviker från dessa regler.

110. Jag erinrar i detta avseende, i likhet med kommissionen, om att artikel 4 i detta avtal har införts för att göra det möjligt att även tillämpa behandlingen som mest gynnad nation på de stater som omfattas av Carta-

genaavtalet, vilka vid tidpunkten då detta avtal undertecknades ännu inte var medlemmar i GATT-systemet. Denna artikel har således endast utvidgats till att omfatta tillämpningsområdet vad beträffar person (*ratione personae*) av GATT-systemet. Dock har omfattningen och arten av de förpliktelser som följer av detta inte ändrats genom artikeln.

ser i förhållande till förpliktelserna enligt GATT. Tvärtom har parterna i ingressen till avtalet uttryckligen förklarat sig vara "övertygade om betydelsen av principerna i GATT-avtalet", och i artikel 4 har de på nytt bekräftat "sin vilja att bedriva handel i enlighet med detta avtal".

111. Såsom kommissionen och rådet har påpekat har parterna genom avtalet mellan gemenskapen och Cartagenaavtalets medlemsstater inte på något sätt avsett att ingå överenskommelse om ytterligare förpliktel-

112. Av dessa skäl anser jag att denna bestämmelse inte kan utgöra en självständig grund för bedömning av lagenligheten av gemenskapsrättsakterna och att de svar som domstolen beslutar att ge på de tidigare undersökta frågorna således skall gälla även denna bestämmelse.

IV — Förslag till avgörande

Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag därför att domstolen svarar Raad van State enligt följande:

1. Det gemenskapsrättsliga systemet för bananimport, som grundas på rådets förordning (EEG) nr 404/93 av den 13 februari 1993 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer, i dess lydelse enligt förordning (EG) nr 1637/98 av den 20 juli 1998, och på de förordningar som antagits med

tillämpning av den, är ogiltigt därför att det, såsom DSB slagit fast den 25 september 1997 och vilket detta organ bekräftat den 6 maj 1999, är oförenligt med WTO:s regler.

I andra hand:

Avsikten med gemenskapens system för bananimport, som grundas på rådets förordning (EEG) nr 404/93 av den 13 februari 1993 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer, i dess lydelse enligt förordning (EG) nr 1637/98 av den 20 juli 1998, och på de förordningar som antagits med tillämpning av den, har varit att uppfylla en särskild förpliktelse som gemenskapen åtagit sig inom ramen för WTO. De oförenligheter med WTO:s regler som påtalats i DSB-utslaget av den 25 september 1997 har dock inte, såsom har fastslagits i DSB-utslaget av den 6 maj 1999, undanröjts genom detta system, och det är således ogiltigt i den del där denna oförenlighet föreligger.

2. Samma svar skall även gälla frågan huruvida det ovannämnda systemet är förenligt med artikel 4 i avtalet mellan gemenskapen och Cartagenaavtalets medlemsstater.